

Jan Øberg (red)

Försvar för en kärnvapenfri värld

15 artiklar om

Kriget i fredstid

Säkerhet och försvar

Freds rörelsernas strategi och politik

Wahlström & Widstrand Stockholm 1983

BRIAN MARTIN

Gräsrotsaktion för fred

Upprustningen hänger samman med maktstrukturer. Fredsarbetet måste därför innebära bredare sociala förändringar. Gräsrotsaktivism kan visa vägen till en rent defensiv, ickevåldslig samhällsförändring – om organisationerna själva arbetar på ett sådant sätt att de speglar det nya, fredligare samhällets normer och ideal.

Martin menar inte att ett eventuellt atomkrig kommer att utrota alla. Därför bör freds- och andra folkrörelser ägna sig åt konsekvenserna av en kärnvapenkris och ett kärnvapenkrig. En gräsrotsstrategi mot krig är ett av de bästa medlen att förbereda sig på ett krigs konsekvenser. Om den baseras på kamp mot förtryck och för självförsörjande, mer självständiga och ickevåldsliga decentraliserade (lokal)-samhällen och federativa organisationer och på omställning till en fredsekonomi, så kommer makthavarna att "avskräckas" från att påbörja ett krig, av sin egen befolkning kanske mer än av fienden.

En fredspolitisk strategi innebär på lång sikt att reducera beroendet av nationella och globala eliter och att bygga upp alternativa, mänskliga, behovsorienterade nät.

Både Young och Martin tycks avvisa varje form av militärt eller vapenbaserat försvar och satsar i stället på en bred social förnyelse och på ett ickevålds-försvar. Är detta förenligt med de tidigare inläggen – till exempel Dietrich Fischers? Vilka grupper, förutom särskilda makthavare, kommer inte att kunna inpassas i eller lockas av Martins gräsrotsstrategi? Är det riktigt att försvarsformer måste planeras på ett sådant sätt att folk kan försvara sig både mot sina egna ledare och mot fiender i andra länder? På vilket sätt hänger säkerhet och utveckling ihop hos Martin i jämförelse med den koppling som förs i exempelvis FN? Skall freds-rörelser och andra verkligen förbereda sig på kriget? Hur blir det med civilförsvaret i framtiden? (J. Ø.)

En av krigets viktigaste rötter är den ojämlika fördelningen av makt och privilegier. Militära styrkor är till för att skydda intressena för de grupper som har mest politisk och ekonomisk makt, inte bara mot hot

utifrån utan också, vilket är lika viktigt, från tänkbara utmaningar inifrån. Militära system är i själva verket komplex av mäktiga eliter i militära, industriella, politiska, vetenskapliga och andra kretsar.

Om en ojämlik fördelning av makt och privilegier faktiskt är en av krigets viktigaste rötter, tjänar det för det mesta inte någonting till att försöka övertyga eller övertala beslutsfattarna att nedrusta. Gör man det begär man i själva verket att de skall riva en av grundvalarna för sin makt och sina privilegier. Ändå har fredsrörelsernas tillvägagångssätt i första hand just varit att försöka övertyga beslutsfattarna eller öva påtryckningar på dem. Det borde inte vara ägnat att förvåna att vältalighet, korridorpolitik, brev, massmöten och direkt aktion, i den mån dessa metoder syftar till att övertyga beslutsfattarna eller öva press på dem med hjälp av allmänna opinionen, inte har haft någon större inverkan på den militära kapprustningen. Från eliterna har det kommit vackra ord och förhandlingar som går ut på att kapprustningen inte får bli för dyr, men inga verkliga åtgärder för att montera ned de militära apparaterna.

Ett annat och något mer lovande tillvägagångssätt är att bygga upp ett stöd för nedrustning inom ett socialistiskt eller socialdemokratiskt parti, i syfte att utveckla en nedrustningspolitik som skall verkställas när partiet "kommit till makten". Denna strategi är dock alltför beroende av politiska eliter, i synnerhet partiledare, som är de av partiets alla medlemmar som är mest sårbara för påtryckningar från eliter inom industrin, statsbyråkratin och militärväsendet. Detta tillvägagångssätt, liksom metoden att påverka beslutsfattare, lider av den bristen att man litar mest på dem som minst förtjänar det, som är minst känsliga för de gemensamma intressena.

Bristerna i de ansträngningar som gjorts tyder på att det kanske är mer lovande att grunda en rörelse som skall eliminera krig på en kombination av teori och praktik, som direkt hotar intressenterna i krigssystemet. Ett sådant hot måste då inbegripa direkta metoder för att störta eller omvandla större krigsbaserade institutioner, inklusive vapenindustrier, militära styrkor och nationella säkerhetsapparater, och för att skapa alternativa, fredsbaseade institutioner.

Syftet med denna artikel är att presentera några kännetecken hos en strategi för en sådan rörelse, byggd kring decentraliserade gräsrotsorganisationer och icke-våldsaktioner och -kampanjer som riktar sig mot krigets rötter.

Organisation och aktion

Decentraliserade organisationsstrukturer på gräsrotsnivå kan bli en

stark grund för grundläggande utmaningar mot krigsrelaterade strukturer, och för att bygga upp fredsrelaterade strukturer. De kan erbjuda brett deltagande och närdemokrati i beslutsfattandet. När medlemmar av lokala grupper förstår frågorna och deltar i utformandet av policyn, är det mindre risk att grupperna hindras i sin målsättning av att ledare försvinner eller gör kompromisser eller av närvaron av infiltratorer. Förmågan att ta lokala initiativ och att inte låta sig hindras av centrala direktiv ger motståndsstyrka mot repression, och beredskap att ta initiativ i en krissituation. Decentraliserade organisationsformer tillåter en snabb expansion när tillfälle bjuds.

En grundsten för gräsrotsorganisationers aktiviteter är icke-våldsaktion, inklusive sådana metoder som protest och övertalning, social och politisk samarbetsvägran, ekonomiska bojkotter och strejker samt icke-vålds-intervention. De icke-våldsliga metoderna har de fördelarna att de kan utövas av samhällets alla medlemmar, att de utvecklar solidaritet hos de grupper som använder sig av dem och att de återspeglar ett samhälle av det slag som de syftar till. Icke-våldsaktion har officiellt eller inofficiellt legat till grund för de allra flesta av de kampanjer som, helt eller delvis med framgång, utmanat slaveriet och exploateringen av kvinnor, minoriteter och arbetare.

Decentraliserade gräsrotsorganisationer och icke-våldsaktion bör inte uppfattas som någonting som enbart är avsett för förändringar av samhället. Hur bra de samhällsförändrande organisationerna och metoderna lyckas hänger intimt samman med gruppernas och lokalsamhällets interna dynamik och med medlemmarnas personliga utveckling. Det är till exempel viktigt att det är roligt att arbeta i dessa grupper, att medlemmarna bryr sig om och stöder varandra. Det nya samhällets form bör, så långt det är möjligt, återspeglas i de organisationsformer och metoder som används för att skapa det – i uppbyggnaden av gemensamma stödnät, i beslutsfattandet i grupp, i konfliktlösandet och i upprätthållandet av en balans mellan aktion för samhällsförändring och aktion för förändring inom den enskilde individen.

Vad bör då gräsrotsorganisationer *göra* för att angripa krigets rötter? Här vill jag nämna fem punkter som jag anser viktiga i en gräsrotsstrategi mot krig: socialt försvar, fredskonvertering, kamp mot ekonomisk utsugning, mot politisk repression och mot hierarkier. Tyngdpunkten hos var och en av dessa punkter ligger från början i att man utmanar och omvandlar krigsrelaterade institutioner. Den andra nödvändiga sidan av var och en av dessa punkter är att man bygger upp alternativa institutioner för samhällsordning, ekonomisk produktion och distribution samt socialt beslutsfattande.

Socialt försvar

Ett viktigt krav på en fredsstrategi är att den kan svara på anfallshot och på faktiska anfall. Det är möjligheten av ett sådant anfall som ger krigssystemet dess ideologiska och psykologiska rättfärdigande.

De sociala förändringar vi nu betraktar som progressiva har skett i *riktning mot* att demokratisera rättigheter och förmåner som en gång varit förbehållna vissa elitgrupper. Arbetet demokratiserades delvis när slaveriet avskaffades. Kunskapen demokratiserades delvis genom folkbildningen. Det politiska beslutsfattandet demokratiserades i någon mån genom den allmänna rösträttens införande. Det ekonomiska beslutsfattandet kan delvis demokratiseras genom arbetarnas självvaltning. Hur kan då försvaret demokratiseras?

Icke-våldsalternativet till det militära försvaret är socialt försvar (även kallat icke-militärt försvar, icke-våldsförsvar, civilt motstånd eller civilbaserat försvar). Socialt försvar bygger på ett samhälles förhandsplanerade och organiserade icke-våldsmotstånd mot invasionsstyrkor eller inhemska förtryckare, med hjälp av taktiska tillvägagångssätt som strejk, lydnadsvägran, demonstration och övertalning av medlemmar av motståndarsidan. Det sociala försvarets möjligheter har redan bevisats vid ett flertal tillfällen som motståndet mot nazisterna i det ockuperade Norge, Danmark och Nederländerna eller motståndet i Tjeckoslovakien mot den sovjetiska invasionen 1968. Om det sociala försvaret planerades och förbereddes skulle det bli betydligt effektivare.

Socialt försvar är ett både faktiskt och psykologiskt alternativ till det militära försvaret. Om det sociala försvaret skall bli så effektivt som möjligt som del av de större förändringar som inbegriper slutet på krigssystemet, måste de organiseras på lokal nivå snarare än på nationell, och byggas kring decentraliserade gräsrotsstrukturer av samma slag som de organisationer som används för att utmana krigssystemet. Det sociala försvaret har också den fördelen att det baseras på icke-våldsaktionens metoder. Grupper som planerat och tillämpar socialt försvar skulle kunna använda samma teknik i annan samhällskamp. På så sätt kan det sociala försvaret hjälpa till att sammankoppla kampen mot kriget med annan kamp, som feminismen eller miljö rörelsen, som själva kan hjälpa till att utmana de institutioner som måste omvandlas för att kriget skall kunna elimineras.

Socialt försvar ses normalt som något rent defensivt, som något som bara kan användas mot invasioner eller militära maktövertaganden för att bevara det som är önskvärt i det nuvarande samhället. Men i en omfattande övergång till en icke-våldslig värld krävs en bredare

tolkning. Det sociala försvarets metoder och organisationsformer kan lätt anpassas så att de under en övergångstid används för att uppnå social rättvisa i en värld som bara delvis gått in för icke-våldslika strukturer. Bojkotter, strejker, ockupationer och andra icke-våldslika ingripanden kan användas – och har redan ofta använts – för att kräva jämlikhet och frihet. Det är därför att det sociala försvarets grundläggande krav – nämligen ett deltagande och en solidaritet på bred basis jämte icke-våldsaktion – återspeglar ett önskvärt mänskligt samhälle som det sociala försvaret, till skillnad från det militära, kan fungera som verktyg för att skapa ett bättre samhälle och samtidigt försvara vissa aspekter av det nuvarande.

Slutligen kan, i en värld som i stor utsträckning baseras på icke-våld, en förberedelse för socialt försvar mycket väl komma att behövas som skydd mot en återgång till våldsamma metoder, och i kampen mot skapandet av nya privilegie- och utsugningssystem. Socialt försvar skulle alltså utvecklas med tanke på dess roll inte bara i försvaret av nuvarande önskvärda samhällsvärden utan också i skapandet och bevarandet av ett jämlikt och icke-våldslikt samhälle.

Bara på ett fåtal platser kommer socialt försvar att införas därför att man lyckats övertyga regeringen och de militära ledarna om dess fördelar, vilket är det tillvägagångssätt man i allmänhet använt sig av. Sådana ledare har sällan något intresse av ett alternativ som kommer att ta bort grunden för deras makt och privilegieställning. För att socialt försvar skall införas krävs utbredd aktion på gräsrotsnivå, för att vidga förståelsen för och engagemanget i det alternativa tillvägagångssättet.

Fredskonvertering

Ett annat område för icke-våldskampen, avgörande för omvandlandet av institutioner knutna till kriget, är konverteringen av den nuvarande militära eller på annat sätt samhällsskadliga och slösaktiga produktionen till produktion för mänskliga behov. De existerande produktionsystemen, och det stöd som ges åt dessa både av ekonomiska och politiska eliter och av arbetare och lokala samhällen, är en viktig beståndsdel av den militära kapprustningen. Dessa resurser kan inte omvandlas över en natt, men fredskonverteringen är inte ett problem som uppstår först när beslutsfattarna bestämt sig för att nedrusta. Konverteringskampanjer och -initiativ är en viktig beståndsdel av en total strategi mot kriget. De verkar kraftfullt både för nedrustning och för den kunskap och sociala bas som behövs för att nedrusta. Konverteringsplaner och -kampanjer, som initiativen av arbetarna på Lucas

Aerospace i England, kopplar samman aktioner för arbetarnas självförvaltning, förmåner för grupper som har en oförmånlig situation, skydd av arbetstillfällena och konsumentmedvetenhet. Sådana kampanjer kan kopplas ihop med arbetares och samhällsgruppers icke-våldskampanjer.

Hittills har konverteringskampanjer och -initiativ i stort sett koncentrerat sig på att avslöja prioriteringar i den existerande produktionen, utveckla konverteringsplaner och mobilisera arbetarnas och samhällets stöd för förändringar. Dessa värdefulla strävanden behöver kompletteras med strävanden att utveckla arbetarnas och gruppernas förmåga att ingripa aktivt för att omvandla den krigsrelaterade produktionen. Folk måste få veta hur de skall ta sönder vapen – inklusive kärnvapen – och vapenproduktionssystem, och hur de skall utveckla och leda samhällsnyttig produktion. Kampanjer och träning att ingripa i produktionen och användandet av sådan kunskap skulle sedan kunna ingå i en bred omvandling av samhället i riktning mot ett icke-våldsligt sådant. I denna uppbyggnad av en alternativ produktion – inklusive produkter och produktionsmetoder – är det livsviktigt att ge grunden till en självförsörjande och icke-våldslig värld. Att ändra *vad* som produceras räcker inte, eftersom industriella strukturer ger uttryck åt sociala relationer som hierarki, uppgiftsfragmentering och orientering mot profit och social kontroll snarare än mot samhällsnytta. Efter hand som omvandlingen av *vad* som produceras fortsätter, måste man också fortsätta omvandlingen av *hur* produkterna tas fram.

Kamp för jämlikhet och frihet

Ett annat viktigt område för samhällskamp, sammankopplat med utmaning mot krigssystemet, är kampen för att få slut på utsugningen av fattiga människor och fattiga länder. En sådan kamp utmanar ledande institutioner i rika länder. Även här ger icke-våldsaktion av gräsrotsorganisationer åt denna kamp en grundval, som samtidigt hjälper till att utmana argumenten för militarisering. En våldslig frihetskamp kan leda till ett slut på den utsugning som bygger på ett enormt, institutionaliserat våld, men den kan också hjälpa nykolonialismen att rättfärdiga sin användning av militärt våld. Ett vidare bruk av icke-våldsstrategi av rörelser som bekämpar orättvisa och utsugning skulle försvaga stödet till våldsamma metoder för social kontroll.

Ett annat av den sociala kampens viktiga områden som är viktiga för krigets framtid är motståndet mot politiskt förtryck. Detta inbegriper kampanjer för att möjliggöra yttrande- och organisationsfrihet, motstånd mot underrättelse- och säkerhetsorganisationer, en ändrad

inriktning av det lagliga systemet så att det koncentrerar sig på missbruk av personer i beslutande ställning inom affärlivet och regeringen samt motstånd mot polis, fängvakter, statligt stödda medborgargarden och mot själva militären. Dessa källor till politiskt förtryck hjälper till att kväva opposition i både kommunistiska och kapitalistiska samhällen.

Förutom bruket av icke-våldsmetoder finns flera andra kännetecken som är livsviktiga för kampanjer avsedda att angripa politisk repression, i synnerhet intern demokrati och, i den mån det är möjligt, öppenhet. Än en gång: en rörelse för social förändring måste i sig själva uttrycka åt kännetecknen hos det framtida samhälle den eftersträvar. Eftersom upprustning är intimt knuten till repressiv lagstiftning och beredvillighet att använda sig av infiltration, spioneri samt polisär och militär repression mot avvikare, är kampanjer mot politisk repression ett viktigt område i kampen för att förändra de institutioner som skapar förutsättningarna för krig.

Utmaningar mot hierarkin

Det sista av den sociala kampens område, som är mycket viktigt för utmaningen mot krigssystemet, är slutligen den grundläggande målsättningen att göra slut på formella politiska, ekonomiska och sociala makthierarkier. Kapprustningen är inte något resultat av öppet beslutsfattande från folkets sida i de militariserade samhällena. De centrala besluten har fattats av en relativt liten grupp mäktiga personer i ett fåtal länder.

Den viktigaste hierarkiska strukturen som omfattas av ett krigssystem är nationalstaten, vare sig denna är organiserad efter kapitalistiska eller kommunistiska politiska och ekonomiska principer. Kampen mot krigssystemet måste med nödvändighet möta staten, utmana dess existens och gynna alternativa politiska och ekonomiska strukturer. Detta skulle bli en avsevärd förändring i förhållande till de nutida fredsrörelserna, som i allmänhet är organiserade utifrån nationalstaterna. En världsregering skulle inte vara något lämpligt alternativ till nationalstatssystemet, eftersom den skulle återskapa de nu existerande staternas hierarkiska och repressiva kännetecken i större skala.

Den enda nedrustning som är hållbar på lång sikt är en nedrustning som inte verkställs uppifrån utan genom folkets engagemang, och som genomdrivs med hjälp av folkets övervakning och vaksamhet. Alternativ som undviker dessa problem hos statssystemet ligger i riktning mot lokal autonomi och demokrati, självbärande behovsorienterad utveckling och självförvaltning, med ömsesidig påverkan genom nät som

delvis täcker varandra och genom federationer.

En av statens viktigaste byggstenar är byråkratin, och faktum är att militären är en klassisk form av byråkrati i sin hierarki och i sin arbetsfördelning. Decentraliserade gräsrotsorganisationer, sammanlänkade genom nät och federationer, ger ett potentiellt alternativ till byråkratiska strukturer, även om detta alternativ kräver mycket mer teoretisk och praktisk utveckling. En annan sak som är viktig är utvecklingen av kampanjer för att omvandla de byråkratiska strukturernas form – inte bara deras policy. Eftersom byråkratier är politiskt uppbyggda organisationsformer, behövs politisk kamp för att ändra dem. Sådan kamp har större chans att lyckas om den kopplar samman folk inom och utanför de existerande byråkratierna.

Icke-våldsaktion av gräsrotsorganisationer ger en god grund för kamp mot makt hierarkier. Till skillnad från mycken våldskamp förutsätter icke-våldsaktion ett demokratiskt engagemang i beslut om strategi och metod och ett brett deltagande i aktionerna. Inom en icke-våldslig gräsrotsrörelse kan enskilda individer öva inflytande enbart med moraliska medel eller övertalning, inte genom att öva politiskt eller ekonomiskt tvång. En icke-våldsrörelse innehåller mycket mindre formell och framtvängad hierarki än organisationer som grundas på användning av våld, med de väpnade styrkorna som typiskt exempel.

Deltagande i gräsrotsorganisationer och i icke-våldsaktioner ger också direkta erfarenheter som utmanar den lydndspsykologi som är ett nyckelelement i hierarkiska organisationer, framför allt i det militära. Rörelser som utmanar de nuvarande hierarkierna och som ger icke-hierarkiska alternativ – som arbetares eller lokalsamhällets självförvaltning – kan därför spela en vital roll när man lägger grunden för ett samhälle, där centraliserad politisk och militär makt har eliminerats.

Det bör stå klart att den strategi mot krig som här beskrivits i stora drag inte kan lyckas utan en grundläggande omvandling av de existerande politiska och ekonomiska institutionerna, inklusive nationalstaten. Det antagande som denna strategi grundas på är att krig inte kan elimineras genom att man bara reformerar de nuvarande institutionerna, eftersom dessa i sig är den grundläggande orsaken till krig. Alternativet är institutionell omvandling – inte den dominerande föreställningen om revolutionen som en förändring högst uppe, eller dikterad uppifrån av en elitgrupp som använder sig av våld för att erövra och behålla makten, utan snarare en revolutionär förändring av institutionerna som man når genom icke-våldsaktion på gräsrotsnivå. De aktörer på världshistoriens scen, som kommer att gå i spetsen i kampen mot kriget, är inte nationalstaterna eller byråkratierna, utan folket.

Grupper som eftersträvar institutionell omvandling finns i dag i

många delar av världen. De är relativt få, och deras aktiviteter uppmärksammas relativt litet av massmedia och av allmänheten. Ändå skulle sådana grupper kunna bilda kärnan – om inte organisatoriskt så åtminstone moraliskt – för avgörande utmaningar mot krigssystemet. Om man tittar på tidigare social kamp för slaveriets avskaffande, kvinnans frigörelse med mera, ser man att små aktionsgrupper kan få ett inflytande som inte står i någon proportion till deras medlemsantal. Så snart de historiska omständigheterna stämmer, blir det möjligt att genomdriva betydande sociala förändringar. Vanligen krävs det fortfarande en lång kamp av folkrörelserna för att de skall besegra de huvudintressenter som motsätter sig sådana förändringar. Eftersom krigsföring med våldsmetoder i stor skala inte längre verkar ändamålsenlig ens för många styrande grupper, existerar redan det historiska tillfället att eliminera storskaliga krig. Däremot krävs fortfarande en oerhörd kamp för att få slut på krigssystemet.

Katastrof och kamp

En gräsrotsstrategi mot krig är inte något snabbt val. Det är mycket möjligt att kärnvapenkrig eller någon annan stor katastrof kan äga rum innan dessa ansträngningar – eller några andra – har lyckats. Därför måste fredsrörelserna vara beredda att fortsätta sina ansträngningar både *efter* och *före* ett kärnvapenkrig. ("Kärnvapenkrig" används här som allmän beteckning för varje storskalig social katastrof, vare sig det rör sig om konventionell, nukleär eller biologisk krigsföring, eller ett ekonomiskt eller ekologiskt sammanbrott.)

Många tror att ett kärnvapenkrig oundvikligen kommer att leda till att alla eller de flesta människorna på jorden dör. Det vetenskapliga material som finns tillgängligt tyder på att en stor del av folket i USA, Sovjetunionen och Europa skulle kunna dö, liksom många miljoner i Japan och Kina om dessa länder också angrips; men även om man erkänner det oerhörda i en sådan katastrof – som förvisso hur man än ser det är mer än nog som motiv för ansträngningar mot kärnvapenkrig – skulle likväl tiotals miljoner människor överleva oskadda till och med i USA, Sovjetunionen och Europa. I större delen av den återstående världen – inklusive Sydamerika, Afrika, Indien, Sydostasien och Australien – skulle den överväldigande majoriteten förbli vid liv och kroppsligt oskadd. För den överlevande majoriteten av världsbefolkningen skulle kampen mot kriget förbli viktig.

Det finns åtskilliga tänkbara skäl till den mycket spridda tron att kärnvapenkrig leder till utrotning. Ett skäl är den naturliga tendensen att överdriva ett skräckinjagande resultat. Ett annat skäl är en förbin-

delse mellan denna tro och den politiska reformismen i fredskampanjerna. Kärnvapenkrigets effekter kan överdrivas – medvetet eller omedvetet – för att övertyga beslutsfattarna om hur nödvändigt det är med en mycket snar nedrustning, men just denna tro på utrotning stärker koncentrationen på beslutsfattare, eftersom det inte tycks finnas tid nog för en långsiktig strategi, exempelvis en gräsrotsstrategi.

Ett kärnvapenkrig skulle inte bara leda till död och lidande i stor omfattning. Det skulle också få svåra politiska konsekvenser. Det verkar mycket sannolikt att starka krafter skulle försöka bevara eller upprätta ett auktoritärt styre som reaktion på kriser före eller efter ett kärnvapenkrig. Faktum är att en allvarlig kärnvapenkonfrontation eller ett litet kärnvapenkrig mycket väl skulle kunna krossa den världsomfattande fredsrörelsen, precis som den socialistiska rörelsen och fredsrörelsen i Europa på sin tid splittrades och krossades av första världskrigets utbrott. Tron på att kärnvapenkrig leder till utrotning är en av orsakerna till att fredsrörelserna inte alls är beredda på de politiska konsekvenserna av en kärnvapenkris eller ett kärnvapenkrig. En gräsrotsstrategi mot kriget ger en av de bästa grunderna för att förbereda sig för dessa konsekvenser. Detta kan belysas med tre viktiga reaktioner på kärnvapenkrig från fredsrörelsens sida: motstånd mot repression, självförsörjning och fredskonvertering.

En kärnvapenkris eller ett kärnvapenkrig skulle mycket väl kunna leda till att nationella regeringar utlyser undantagstillstånd, fångslar "dissidenter" (fackföreningsledare, ledare för oppositionella grupper och så vidare) och kanske inför formellt militärstyre. Socialt försvar är idealiskt för att bjuda motstånd mot sådant hot. Det sociala försvarets metoder kan användas både mot invasionstrupper och mot repressiva regeringar. Kappkuppens misslyckande i Tyskland 1920 och misslyckandet för de algeriska generalernas revolt i Frankrike och Algeriet 1961 visar möjligheten av gemensamt icke-våldsmotstånd mot auktoritärt styre även när motståndet inte kunnat förberedas. I de flesta länder, kommunistiska och kapitalistiska, fungerar militären som ett sista försvar mot alla grundläggande förändringar i de rådande makt- och privilegiestrukturerna. Därför är det inte troligt att några regeringar ger sitt stöd åt socialt försvar. Av samma skäl kan gräsrotsorganisationers planering och förberedelse av socialt försvar både ge ett alternativ till det militära försvaret och förbereda samhället på de politiska hot som kan uppstå i samband med en kärnvapenkris eller ett kärnvapenkrig.

Efter ett kärnvapenkrig skulle många grundläggande ekonomiska och sociala tjänster förstöras. De individer och grupper som är bäst beredda på att handskas med en sådan situation skulle vara de som har

en hög grad av självförsörjning, inklusive insikt i grundläggande åtgärder för hälsovård och offentlig hygien, förmåga att producera mat lokalt och förmåga att ta sig fram till fots eller med cykel. Mer allmänt skulle överlevnad och återhämtning vara lättare i ett decentraliserat samhälle där enheterna ömsesidigt påverkar och stöder varandra, och där verktyg och kapacitet finns allmänt tillgängliga, än i ett samhälle med folk som är beroende av en omfattande arbetsfördelning, professionella tjänster och en hierarkisk social kontroll. Kampanjer som hjälper samhällen att utvecklas i riktning mot lokal självförsörjning i fråga om mat, transporter, bostäder, hälsovård, utbildning och andra varor och tjänster ger också en god grund för överlevnad och självförsörjning i händelse av ett kärnvapenkrig.

Som redan nämnts ses fredskonvertering normalt som en förändring som man kan förespråka i fredstid. En kärnvapenkrig eller ett kärnvapenkrig skulle kunna ge tillfälle till direkt aktion för att förstöra vapenarsenaler eller sätta dem ur brukbart skick, och omvandla krigsproduktionen till en produktion för mänskliga behov.

Fredskonvertering i en kärnvapenkrig eller i ett kärnvapenkrig kan man anse spela en nyckelroll mellan motståndet mot repression och självförsörjning. Motstånd mot repression är i grund och botten en defensiv hållning, avsedd att bevara redan existerande fri- och rättigheter, fast dessa kan stärkas och utvidgas medan man kämpar för dem. Samhälleliga självbärande strukturer och kraft krävs för att man skall skydda livet och livsuppehållet inför en kärnvapenattack. Självförsörjning kan också läggas till grund för alternativa, lokalt självbärande institutioner, som i sin tur ligger till grund för organisation i syfte att bjuda motstånd mot repression. Samtidigt går fredskonverteringen längre än till motståndet mot repression och verkar aktivt för nedrustning, samt avskaffar bredare sett de existerande politiska och ekonomiska institutioner som krigssystemet grundas på. Den ger andrum åt ansträngningarna för självförsörjning och för uppbyggandet av alternativa institutioner som baseras på decentralisering, på avsaknad av formell hierarki och på ett brett deltagande.

Just nu har vissa regeringar gjort vissa förberedelser för att upprätthålla sin kontroll efter ett eventuellt kärnvapenkrig. Om folk, i händelse av kärnvapenkrig eller -krig, vore beredda att motstå repression, att upprätthålla livsdugliga och självbärande samhällen och att genomdriva nedrustning genom direkt aktion – och, mer ambitiöst, att upprätta och leda sitt eget politiska och ekonomiska system där alla deltar i självförvaltningen – skulle härskande eliter vara mycket mindre villiga att ta risken av ett kärnvapenkrig. På så vis skulle förberedelser för kärnvapenkrig inte bara öka den långsiktiga livsdugligheten hos kam-

pen mot krigets rötter. De skulle också minska risken att ett kärnvapenkrig över huvud taget bryter ut.

Att åstadkomma en varaktig samhällsomvandling som lägger grunden för eliminerandet av kriget kommer att kräva decennier, kanske sekler. Under denna tid kan kapprustningen mycket väl komma att fortsätta, och kärnvapenkrig kan bryta ut. Det är dock inte antalet vapen som är det största hotet mot fredsanssträngningarna, utan de gemensamma elitintressen som är inbyggda i de politiska, ekonomiska och militära institutionerna. Det är genom att utmana och riva dessa institutioner, både gradvis och språngvis, och genom att bygga upp nya institutioner, som man kan slå in på vägen till en värld som är fri från krig. Det är inte säkert att det kommer att lyckas, och det kommer hur som helst inte att bli lätt, men riktningen är klar för dem som är villiga att börja följa denna väg.

(Översättning Gunnar Gällmo)